

Jean Bart

EUROPOLIS

Cuvânt-înainte de Ioana Revnic

CORINT
BOOKS

CAPITOLUL II

Din prima zi în care debarcase, copilă încă, aci, la gura Dunării, Penelopa simți colții sfâșietori ai provinciei meschine. Instinctele ei aristocratice, mândria și aerele ce-și lua scandalizaseră orașul.

De unde, se întreba lumea, fumuri de nobleță și gusturi rafinate la o fată săracă și orfană?

De ce își ținea nasul pe sus, în batista-i parfumată, de parcă toate i-ar fi mirosit rău în cale?

De unde venea? Din ce familie?

Ce blazon necunoscut avea fata asta, debarcată, în micul port de la gura Dunării, într-o lume provincială și cosmopolită?

Când venise din Constantinople avea numai șaisprezece ani. În șoaptă se povesteau multe despre familia ei. Dar se știa sigur că mama ei, de o frumusețe rară, se aruncase în Bosfor din disperare că o părăsise amantul, un căpitan de vapor plecat în Argentina. N-avea nici opt ani când o luă s-o crească unchiul ei, Iovanchi Iovanidis, translator la ambasada rusă din Cospoli.

„Cine-i țișăncușa asta?” întrebă ambasadorul, luând-o de bărbie, când o găsi într-o zi în cancelarie.

„Vai! ce delicioasă copilă!” se extazie contesa Katușa, monumentală ambasadoare.

Vara, din cauza căldurilor din Pera, ambasada își lua reședința la Terapia, unde adia un vânt răcoritor de pe Bosfor.

Translatorul avea drept la două camere în palatul de vară, ca să fie în permanență la îndemâna lucrărilor de cancelarie. Unchiul se mândrea cu nepoțica și o lua pretutindeni cu el. Copila asta, uimitor de precoce, era un număr de senzație în lumea diplomatică de la Terapia. Ofițerii de marină de la bastimentele staționare ale Marilor Puteri o purtau pe genunchi în plimbările lor cu bărcile pe Bosfor, în nopțile cu lună. Era vioaie, îndrăzneată, intra fără sfială peste tot, parcă neam de neamul ei trăise în societatea înaltă, în luxul și atmosfera palatelor de ambasadă.

În timpul seratelor de gală, fetița se strecura prin sălile palatului, rămânea în extaz în fața maiestuoasei scări de marmură, acoperită de covoare turcești, moi și roșii ca sângele. Valeții în livrele galonate, cu pantaloni scurți, ciorapi lungi, prinși în jartiere argintii, cu mânuși albe, muți, nemișcați, păreau niște statui.

Atrasă din instinct spre lux și strălucire, ea ajungea uneori până sus. Tupilându-se prin faldurile draperiilor de catifea, spiona cu emoție lumea elegantă care se mișca în lumina orbitoare a policandrelor. Admira toalete decoltate, evantaie de pene și danțele, broșele, brațele, coliere de perle, toate giuvaerele care scân-teiau de focul pietrelor scumpe și... flori... flori peste tot. Muzica, freământul vag al mulțimii, atmosfera parfumată, o îmbătau, o fermecau, ca fantasmagoria unui vis feeric.

O nepoțică a ambasadorului rus venise de la Odessa. Era cu doi ani mai mică decât Penelopa. O chema Natașa. Un dop de saca. Îndesată, buclălată, cam cârnă, dar foarte drăgălașă, cu niște cărlionți bălai și ochi albaștri de email. Numai doi ani diferență de vârstă, dar Natașa era un copil zburdalnic, și Penelopa o prețioasă domnișoară cu pretenții.

Seriosă, reținută, umbla, vorbea cu gesturi studiate. O perfectă miniatură de femeie. Cu o ușurință uimitoare știa să mimeze

gesturile, să prindă gamele la piano și, după ureche, fura accentul just al fiecărei limbi – ca levantină, se născuse poliglotă.

Bona Natașei, o bătrână elvețiană, foarte pedantă, *m-elle* Perrin, disperată că nu poate să înfrâneze și să șlefuiască pe sălbatica rusoaică, drăcoasă ca un băiat, o da mereu de exemplu pe mica Penelopa, care, cuminte și deșteaptă, prindea repede toate manierele din lumea bună.

O umbră de vagă gelozie se strecura adesea între cele două copile așa de diferite.

Ca să corecteze lipsa de tact pedagogic a elvețienei, ambasadoarea n-o uita niciodată pe Penelopa de câte ori cumpăra ceva pentru Natașa. Ajunsesse să umble amândouă copilele aproape la fel îmbrăcate.

În excursiile și plimbările prin Stambul, Penelopa nu lipsea niciodată.

Familia ambasadorului era veșnic însoțită de obișnuitul cavas¹, un arnăut gigantic cu niște caiere de mustăți cărunte, îmbrăcat în ilic brodat cu fir de aur, purta iatagan și două pistoale în brâu.

Ceasuri întregi pierdea Penelopa mâncând cu ochii lacomi bijuteriile și filigranele expuse în galantarele vechiului bazar din Stambul.

Mulți o socoteau pe mica orfană ca făcând parte din familia ambasadorului, și unii, care îi remarcaseră ținuta mândră și gravă, îi spuneau c-o dulce ironie: „Mica prințesă”.

Dar o întâmplare neprevăzută căzu din senin, schimbându-i brusc macazul vieții.

Într-o zi nefastă, ambasadorul, furios, roșu-vânăt de mânie, în urma unei scene violente provocate de un denunț, cârpi translatorului două strașnice perechi de palme de s-a clătinat din temelie întreaga ambasadă a mării Rusii...

¹ Servitor consular; agent de poliție, jandarm (n.red.).

„Afară mișelule!... *Graeca fides*¹...”

Căzut în dizgrație, fostul translator, peste câteva zile, căzu din picioare, trăsnit de o apoplexie, pe când trecea podul de la Kara-Kioi.

Fata, rămasă singură, fără niciun sprijin, fu îmbarcată pe un vapor rusesc care pleca pentru porturile dunărene.

Transportată gratuit, orfana debarcă într-o dimineață pe cheul Sulinei, cu batista de dantelă la nas, sufocată de mirosul de iuft și pește sărat, care se îmbibase profund în structura vechiului parahod² rusesc.

Penelopa venise la singura rudă rămasă în viață, fratele mamei, căpitanul Leonida Iovanidis, un bătrân uscat, mărunțel, care purta niște enormi ochelari negri. Fusese pilot la Comisia Europeană a Dunării și, din cauza unei boli de ochi, își schimbase profesia.

Intrase în serviciul unei agenții maritime ca furnizor de alimente la vapoarele care se aprovizionau la gura Dunării: *Chiepchander*.

Din diferența ce ieșea prin încărcarea facturilor peste prețul pieței, îi pica și lui câte ceva în fiecare zi. Și pentru că lumea îl vedea forfotind pe la vapoare cu barca plină de zarzavat, ducând în brațe legături de ridichi, i se zicea în glumă: „Căpitanul Rapanachi”. Iar înfumuratei sale nepoate, palida prințesă bizantină trimisă în exil, băieții îi spuneau: „Contesa de Rapanachi”.

Nu avea decât șaptesprezece ani, când unchiul a convins-o că menirea ei este să se mărite.

Fără avere, fără familie, ce putea să aștepte? Pretendenții nu se prea grăbeau. Trebuia să profite de ocazie. Stamatii Marulis, pilot clasa I-a la Comisia Dunării, era un om serios, cam în

¹ Fidelitate grecească; în limba latină (n.red.).

² Vapor, folosit mai ales pentru pasageri; în limba rusă (n.red.).

vârstă, dar bărbat bun, econom și fără vicii. Avea să aibă o casă bună și o fericire potolită.

Și Penelopa s-a măritat.

*

„Ați văzut ce nevestă și-a luat Stamati?”

„Nu face pentru el.”

„Asta-i femeie de lux, nu-i de mutra unui pilot.”

Așa vorbea lumea prin cafenelele portului. Iar unii adăugau zâmbind pe sub mustață: „Asta nu-i femeie pe care s-o poți lăsa singură acasă”.

Și Stamati, prin meseria lui, era veșnic pe drumuri.

Omul acesta, retras și timid, c-o existență ștearsă, lângă o asemenea femeie fină și admirată, simțea o bucurie vanitoasă, o mândrie ascunsă, savurând fericirea posesiei unui giuvaier de mare preț. O adora c-o mută pietate și tremura de teamă să n-o piardă.

Toate economiile lui Stamati s-au topit din prima lună. Trusou, mobilă, piano, toate au fost comandate la Galați, după gustul Penelopei.

El ținea să aibă un interior plăcut.

El lipsea de acasă câteva zile pe săptămână, pilotând vapoarele pe Dunăre, între Sulina și Brăila.

Pleca tiptil de dimineață la vapor, cu geamantănașul în mână, cu nelipsita manta de ploaie de pânză ceruită, după obiceiul piloților din toată lumea.

După ce vaporul se punea greoi în mișcare, el, de sus de la comandă, își arunca ochii spre mal; casa lui era cu fața la drumul Dunării. În primele zile zărea la una din ferestrele deschise o baptistă fluturând la trecerea vaporului.

Și mai pe urmă, cu toate că nimic nu se arăta în zare, el își păstra obiceiul, privind din mers la geamurile acelea care rămâneau veșnic închise.

Singură, părăsită, în balconul dinspre apă, Penelopa rămânea pe gânduri ceasuri întregi, c-o broderie pe genunchi.

Uneori vântul de la mare aducea ecouri de fluiere și sirene de la vapoarele care intrau în port. Un fior îi fulgera prin corp. Lăsa orice lucru din mână, sărea de la locul ei și căta în zare cu binoclul, urmărind toată mișcarea de pe apă.

Câte un vapor venind de la mare urca încet, măreț, cursul fluviului.

Ea, curioasă, îl privea cu atâta interes, deși nu cunoștea pe nimeni, parcă aștepta mereu pe cineva care întârzia să vină.

„Dincotro? De unde venea vaporul? A trecut, desigur, prin Bosfor.” Și magicul film al copilăriei începea din nou să-i ruleze pe ecranul minții.

Cu ochii închiși pe jumătate, vedea crescând din sânul mării, gigantic, amfiteatrul Cornului de Aur. Pe verdele colinelor, în terase, se înălțau chiparoșii negri care păzeau cimitirele turcești.

Prin voalul diafan al serii se poleiau cupolele din Scutari, și minaretele ascuțite păreau sulite de aur înfipite în pământ. În zare clipea regulat ochiul farului din Turnul lui Leandru.

Și Penelopa cădea în reverie, auzind glasul prelung al muezinelor care chemau credincioșii la rugăciune, simțea aroma pinilor care lăcrimau, îmbălsămând cu rășină aerul purificat de adierile vântului salin din larg.

Și nostalgia trecutului o făcea să plângă amar paradisul pierdut al Bosforului.

Ce frumos... ce departe... erau locurile copilăriei...

„Ce viață nenorocită!... Țasta-i traiul pe care l-am visat?... Asta-i soarta pe care am meritat-o?... De ce m-am măritat eu oare?”

Și întrebările pe care mai toate femeile și le pun după luna de miere, ea și le-a pus după câteva zile de la nuntă.

Stamati, când se întorcea acasă, o găsea enervată, capricioasă sau melancolică.

Îngrijorat și înduioșat până la lacrimi de suferința ei, el căuta s-o mângâie, s-o distreze, ceea ce pe dânsa o enerva mai tare.

În zadar se frământa ca să găsească leacuri pentru această boală romantică, pe care el n-o putea bine înțelege.

Că are nevricale, era sigur.

„O doctorie contra ipohondriei”, îi ceruse bătrânului doctor, nenea Tomiță.

„Pacienta trebuie examinată”, îi spusese doctorul.

Dar pacienta cu niciun preț nu voia să se arate.

„N-o doare nimic, răul e aici...” și el arăta cu mâna la inimă.

După multe stăruințe, Penelopa se hotărî.

Doctorul, cu vechea lui experiență, de la prima vedere i-a fixat diagnosticul și remediul.

„N-are nevoie de doctorii, nici regim, nici băi. Îi trebuie... și, bolborosind ceva, după obicei, în barba lui albă de patriarh, făcu: Hm! îi trebuie un copil. *La vie... c'est la vie...*”¹

El a plecat palid, confuz.

Ea, roșie ca vișina, a plecat cu ochii în pământ.

Ca s-o mai distreze, Stamati o lua uneori cu el, pe vapoarele pe care le pilota, până la Galați sau Brăila.

Ce profundă mulțumire avea Penelopa la fiecare drum! Punnând piciorul pe bord, ea simțea că intră parcă într-o baie de

¹ Viața... așa e viața...; în limba franceză (n.red.).

fericire. De cu seară își pregătea costumul de voiaj, ajusta câte-o beretă băiețească de marinar, sau garnisea pălăria cu voaluri și museline ca să fluture ca niște flamuri în vânt, dându-i astfel un exotic aer aristocratic.

De obicei, în zorii zilei, când vaporul își balansa mașina, și elicea forfotea gata de plecare, Penelopa, zveltă, sprintenă, suia scara, ducându-și singură mica ei valiză de voiaj cu trusa de toaletă.

Intra la bord ușor înfiorată, cu iluzia lungilor traversări maritime. Ar fi voit să meargă mereu, la nesfârșit, un drum fără liman, ca vasul fantomă care rătăcea fără să poată atinge țărmlul.

Stamati, înainte de a-și lua postul la cârmă, cerea respectuos voie căpitanului să permită îmbarcarea soției sale, care – spunea el întotdeauna – scăpase vaporul de cursă pentru Galați.

Chiar și cei mai acri și posaci căpitani nu puteau refuza; se îndulceau îndată și deveneau gentili, invitând pe eleganta doamnă în careul ofițerilor¹, sau îi întindeau pe punte un *longue chaise*², într-un loc ferit de vânt.

E destul o singură fustă să fâlfaie pe puntea unui vas și viața bordului se schimbă ca prin farmec – întregul echipaj începe a se agita electricizat.

Vaporul, însuflețit, intra în sărbătoare; nu lipsea decât să se înalțe la catarge, în cinstea femeii îmbarcate, stegulețele colorate a marelui pavoaz.

Robinetele spălătoarelor din cabine începeau să curgă în plin debit de apă. Ferchezuială generală, de la căpitan până la băiatul ajutor de bucătar.

¹ Încăpere la bordul unei nave folosită ca sală de mese, de lectură și de recreație pentru ofițeri (n.red.).

² Șezlong; în limba franceză (n.red.).

Spălați, rași, pudrați, ieșeau pe rând la lumină, făcându-și de lucru în jurul ei pe punte. Toți, bucuroși, o sorbeau din ochi cu lăcomie. Până și fochiștii, nespălați, nerași, cât ținea drumul, ieșeau câte unul din tartarul căldărilor; pe jumătate goi, cu gâtul învelit în șăluțul lor de bumbac, de care se slujesc să ștergă uleiul și unsoarea de pe mașină, ca și sudoarea de pe trup. În figurile negre de cărbuni luceau ochii lor albi, căutând pe furiș la făptura aceea încântătoare, căzută parcă din altă lume pe vaporul lor, ca să îndulcească numai cu un zâmbet o zi din viața aspră, monastică, a bordului. Ofițerii, cavaleri servanți, n-o slăbeau nicio clipă. Tot drumul urmau tratații felurite, după naționalitatea și felul vaporului: ceai englezesc, cafea turcească, vermut italianesc, șampanie franțuzească, bomboane rusești, vin de Malaga, portocale de Jaffa, rahat de Syra, țigări egiptene.

Vorbind vreo două vorbe din fiecare limbă, Penelopa reușea să-i cucerească pe toți bărbații aceia, pe care poate, niciodată n-avea să-i mai întâlnească în viață.

Mulți confundau, socotind-o fata pilotului. Ea îi lăsa în credința lor și, veselă de confuzia ce se făcea, zâmbea de satisfacție.

Privirile de admirație ce i se aruncau le primea cu îndrăzneală; avea un fel al ei de a-și da capul pe spate și a coborî cu voluptate pleoapele.

Și bietul Stamati, care nicio clipă nu putea părăsi cârma, din postul lui, de sus, de la comandă, își arunca uneori ochii în jos, pe punte, ca s-o vadă măcar de la distanță. Nu era niciodată singură. O escortă respectuoasă o însoțea pretutindeni. O vedea culcată pe pernele unui *longue chaise*, grațioasă, cu maiestatea unei regine în convalescență.

Modestul pilot simțea adesea fiorul unei bucurii vanitoase, văzându-și soția înconjurată de atâția ofițeri, care o examinau cu spiritul încordat.

Uneori îi trecea câte-un junghi prin inimă văzând-o cochetând, dar se stăpânea; își ștergea numai sudoarea de pe frunte și într-o clipă își revenea, hotărât, bărbătește.

„Și, totuși, își zicea el cu siguranță, e o femeie cuminte, rece și mândră, sigură pe sine. Cochetăria nu-i un păcat pentru o femeie ca dânsa”.

Un sentiment de rușine parcă îl oprea de a face cel mai mic gest care ar trăda o urmă de gelozie.

Dar ce era fatal s-a întâmplat.

*

În timpul unei călătorii pe vapor a întâlnit un bărbat pe care nu l-a mai putut uita toată viața, deși auzise că o aventură pe vapor e ca și un accident de cale ferată.

Din momentul în care cunoscuse pe căpitanul Angelo Deliu ceva nou se ivi în existența ei.

Îl remarcase cum a pus piciorul pe bordul vaporului *Carpați*. O intriga ofițerul acela zvelt, elegant, care poza într-o rezervă studiată.

La prima vedere el o fixă cu îndrăzneală.

Ea, de obicei îndrăzneată, avu un moment de slăbiciune: timidă, emoționată, se roșise ca o candidă fecioară sub ochiul expert care o cântărea cu precizie.

Privirea aceea avea parcă o strălucire de oțel. Și când buzele lui schițau un fin surâs, îndulcindu-i figura, ea înțelese fără cuvinte impresia ce făcuse înfățișarea ei.

Un fulger de bucurie o străbătu, și în taină simțea cum se îmbată de plăcerea conștiinței de a fi frumoasă.

Confuză, subjugată, aștepta. Simțea un fel de necaz nelămurit pentru acel îndrăzneț necunoscut care o învăluia ca într-o plasă

de păianjen, impunându-i voința lui de fier. Căci presimțea fatal neputința oricărei rezistențe. Și la un singur gest al lui, gata ar fi să-l urmeze oriunde, roabă, până la capătul pământului.

Angelo Deliu, din rasa cuceritorilor, abil maestru în tactica și strategia aventurilor galante, mergea aproape la sigur în clasarea speciilor de femei.

Se pipăiau cu ochii de la distanță.

Ea îi admira ținuta lui de o bărbăție regească. Era complet în alb, de la șapcă până la pantofi, umeri lați și o talie mlădioasă, tenul bronzat, de maur, ochii lui adânci, arzători o fixau...

El examinase femeia *en connaisseur*¹. Făcu trei pași, apropiindu-se, ca să-și verifice observațiile. Se prezintă singur, c-o elegantă în gesturi și cuvinte, arătându-și surprinderea că o vede pentru prima oară, deși el se găsește de vreo două luni în Sulina.

„Cine ar fi bănuț că într-un colț obscur de provincie, într-o lume așa de monotună și meschină, poți întâlni asemenea figuri, de o rară distincție?...”

Ei i se părea o muzică glasul lui. O încânta timbrul acela sonor, care ascundea în vorbe banale o perfectă înțelegere sufletească.

Gândurile se trădau în privirile lor, care se încrucișau ca lamele floretelor de scrimă. Nu prea aveau ce-și vorbi, dar ochii lor spuneau mai mult decât cuvintele.

I-a fost destul jumătate de ceas de conversație lui Deliu, ca să-i descopere punctul tangibil – cum îl numea el – pentru a-i stabili precis specia: „Soție nesatisfăcută... visătoare, romantică... cuccerire ușoară... despărțire dificilă... retragere strategică la timp”.

Deliu se temea numai de un singur tip: „femeia-crampon”, care nu-ți lasă – în termeni nautici – libertatea de manevră.

¹ Ca un cunoscător; în limba franceză (n.red.).

În stăpânirea lui, excitată, vrăjită, ca pasărea sub ochiul magnetic al șarpelui, Penelopa sta rezemată de balustrada punții, cu ochii țintă la el, vorbea aiurită, numai ca să-și acopere simțirea. Despre ce puteau vorbi? Amândoi adoraau marea; ea crescuse pe malul apei; el călătorise mult pe apă; și c-o măsură justă, el se ținea la unison, știa să ridice și să coboare conversația la nivelul femeii care era în fața lui.

El, meloman, s-a angajat să-i dea lecții de mandolină; ea, poliglotă, să-l învețe a pronunța corect limba engleză, cu toate că și ea păstra încă accentul levantin.

El de acum înainte avea s-o numească Floarea Bosforului, și ea, Amantul Mării.

Numai când coborî în barcă, Deliu schimbă vreo două vorbe de politețe cu Stamati, care venise amărât din postul său de la comandă.

După ancoraj, Penelopa sări zglobie de pe scara vaporului în barcă, drept la pupă¹, cu mâna pe cârmă. Știa să manevreze; avea ochiul sigur – marinară din instinct.

Deliu, măsurând din ochi ținuta umilă a pilotului lângă o femeie așa de focoasă, înțelese într-o clipă tragicomedia acestei căsnicii.

„Picantă femeie... de unde a găsit-o, nenorocitul?... Cum e posibilă o așa bizară împerechere?” se întreba în taină, meditând o serie de întrebări fără răspunsuri.

Penelopa, schimbată ca prin farmec, adormi târziu în noaptea aceea, îmbătată de o dulce otravă.

Deliu nu putea să închidă ochii, era chinuit de imagina ei. O vedea în față și profil... îmbrăcată în costumul ei de voiaj... o dezbrăca în minte, pipăind-o imaginar: „Ce corp admirabil... ce picior cochet...”

¹ Partea de dinapoi a corpului unei nave (n.red.).

*

Se revăzură. Se întâlneau în fiecare zi, în fiecare noapte, de parte de ochii lumii, afară, în sânul naturii, pe malul pustiu al mării. Simțiră fericirea iubirii, viața completă în doi. Își făcură confidențe și planuri ce nu aveau să se realizeze niciodată. Nopti delicioase petrecute în delir – luna de miere pentru femeia asta care iubea întâiași dată.

Se făcuse mai frumoasă. Bucuria, plăcerea o transfiguraseră. Înflorea, triumfătoare. În ochii îndrăzneți avea o licărire stranie. Tenul palid i se rumenea – avea obraji de femeie iubită. Un surâs cald îi îndulcea discret asperitățile figurii reci altădată. În colțuri, deasupra buzelor umede, vibra puful mustăcioarelor de brunetă arzătoare. Pe stradă, trecătorii întorceau capul după ea, îi admirau mersul săltăreț, piciorul fin și talia mlădioasă.

Nicio remușcare nu cunosc. Simțea numai o intensă bucurie, pe care nu știa cum să și-o închidă mai bine în inimă, s-o țină cât mai ascunsă de ochii lumii.

Nu deschidea niciodată gura să-i spună bărbatului pe unde a fost și cum a întrebuițat vremea.

Învechit și ridicol i se părea obiceiul de a da raportul zilnic către soțul-șef, suveran absolut. Cu niciun chip nu-i putea suporta autoritatea.

Îl deprinsese ca să n-o întrebe niciodată unde se duce și de unde vine. Metodic, ea îi făcea educația perfectului soț încornorat.

*

„Nevasta lui Stamatii se compromite... se întâlnește cu un ofițer pe plajă...” Vorbe începură să circule în lumea provincială și cosmopolită a portului.

Zvonul pornise din cafeneaua piloților, de la gardianul farului mare, Alexe Boroș, poreclit Vede-tot. Numele adevărat îi era Bou Roșu. Ca să poată intra în serviciul Comisiunii Europene, mulți români își poceau numele. Un oarecare Curjos era român neaoș, cu numele compus din două cuvinte. Străinii erau preferați, pentru ca să nu-și piardă comisia caracterul ei internațional.

Boroș, de sus, din postul său de observație de pe platforma farului, vedea ca în palmă tot ce se întâmpla pe mare și pe uscat. Sta la pândă. Prindea orice mișcare. Vedea, știa totul. Era ochiul și urechea direcției.

Un fel de grijă, o vagă teamă plutea în jurul farului.

Luneta de mare distanță, arma gardianului, amenința pe fiecare, căci aducea obiectul sau ființa la câțiva metri înaintea ochiului ce sta acolo sus, veșnic de veghe.

Gardianul farului ajunsese un fel de gardian al moralității acestei înalte instituții internaționale, în care domnea un rigid puritanism, alături de un răspândit mahalagism diplomatic.

Penelopa se simțea spionată. Asta o irita cumplit. Uneori, tremurând de furie, c-o legitimă revoltă în suflet, se întreba: Cu ce drept se amestecă lumea în traiul ei? Ea nu cerea de la nimeni nimic. De ce n-o lăsa lumea în pace? De ce vrea să-i fure fericirea? Nu era stăpână pe corpul ei? Nu era liberă să-și trăiască viața ei?!!! Ura înverșunată a amantilor pentru restul lumii o izola, o îndârjea din zi în zi.

Spre toamnă se mărise circulația vapoarelor pilotate pe Dunăre. Stamatii lipsea mult de acasă.

Penelopa sta pe cărbuni până îl vedea plecat. Urmărea după perdele trecerea vaporului. O atrăgea aventura. Își arunca o manta

pe trupul aproape gol și, grăbită, cu răsuflarea tăiată, alerga la locul de întâlnire, pradă plăcerii fără frâu.

Egoistă și feroce, își căuta cu sete mulțumirea în afară. Fugea cu dezgust de vulgara realitate a căminului, trăia o viață interioară plină de vise delicioase.

La câteva zile, când pilotul se întorcea acasă, intrând în vârful picioarelor, o găsea culcată – ea se făcea că doarme, sau se plângea, chinuită de migrenă.

Dar... ceea ce era fatal să se întâmple s-a întâmplat.

*

Într-o seară, Stamatii se întoarse mai devreme acasă, coborâse fluviul cu un vapor poștal de mare viteză.

Ușa de jos, deschisă. Pe sală întuneric beznă. Făcu doi pași cu mâna întinsă. Și când să apese pe clanță, se opri brusc, tresărind. Auzise bine... șoapte..., zgomot de pași... Nu îndrăzni să intre. Își duse mâna la frunte, lovit parcă de un glonte nevăzut. Și, împleticindu-se, căuta un punct de reazem. Din cuierul de la perete, de care se sprijinise, căzu ceva jos pe podele. O pălărie, o haină... Se aplecă, pipăind. Simți sub vârful degetelor niște galoane aspre de fir metalic.

Șapcă de ofițer. Pășind încet, ieși în stradă; voia s-o vadă la lumină. Era o șapcă albă, cercuită cu trei galoane. O strânse cu mâna crispată; o turti deformând-o, gata să-i facă vânt în Dunăre. Dar se opri. Făcând-o ghem, o vârî în sân și se încheie la manta.

O durere chinuitoare îi strângea gâtul uscat. O mână nevăzută parcă îl sugruma cu încetul. Simțea cum se îneacă. Trăgea aerul rece al nopții, adânc, până în fundul plămânilor. Simțea o sete cumplită de răzbunare. C-o iuțea amelițitoare îi trecu prin minte felurite planuri.

Trebuia să lovească într-un chip oarecare. Vedea sânge înaintea ochilor. N-avea nicio armă la el, dar îi va înfige unghiile în gât, va strânge, va strânge până la ultima suflare... și, instinctiv, el își strângea pumnii încheștați cu unghiile intrate în carne.

Dar sta pironit pe loc. Numai câteva clipe îl torturase setea de răzbunare. Un sentiment de teamă, o lașă slăbiciune îi paralizară mișcărilor. Avea oroare de zgomot, de scandal, ruptură, divorț, gura lumii... și ținea încă la ea... o iubea. În loc să se întoarcă spre casă, Stamati o luă încet la vale, pe malul apei, șovăind, cu capul gol, zdrobit, learcă de sudoare.

„Ah!.. Penelope... Penelope... de ce mi-ai făcut tu asta? De ce m-ai nenorocit, Penelope?... și izbucni în plâns ca un copil, bâlbâind cuvinte fără legătură. Nu se putea stăpâni.

Un barcagiu îi ieși înainte, crezând că umbă să caute o barcă pentru a trece fluviul. Stamati se opri zăpăcit. Îi era rușine. Își șterse ochii și se îndreptă spre cafeneaua piloților. Avea o sete cumplită. Gâtul uscat îi ardea. Se opri în ușă; i se părea că toate privirile sunt ațintite asupra lui.

Nu avu curajul să intre. Plecă înainte. Știa el o cafenea la capătul cheului. Avea nevoie de liniște, să chibzuiască singur, să vadă ce-i de făcut... Și cât a iubit-o el pe femeia asta... și o iubește încă... Ce avea să facă? Nu știa. Dar simțea nevoia să fugă de ea, să dispară, să nu dea ochii cu dânsa. Acasă nu se putea întoarce.

Îi veni o idee. Să plece la Brăila.

Se întoarse, luând-o întins spre biroul de pilotaj. Întrebă ce vapor pleacă dimineața. Sub motiv că are nevoie să fie a doua zi la Brăila, ceru să conducă el vaporul în locul pilotului care urma de rând.

Și Stamati plecă să se îmbarce pe vaporul *Zara*.

Avea să doarmă pe bord, ca să ridice ancora de plecare de cu noapte.

Din drum văzu lumină la ferestrele Cercului Marinei. Instinctiv, pipăi șapca ce o avea în sân. O idee îi fulgeră prin minte. Dacă ar intra înăuntru? Îl cunoștea bine pe comandorul Crivăț, de pe când era căpitan. Bun om, democrat, fără mândrie ca alții care se țineau mari.

Intră respectuos. Un marinar îi tăie drumul.

— Aș vrea să vorbesc ceva în particular cu domnul comandor.

— Poftim aici, în birou.

— A! Ce mai faci, căpitan Stamatî?

— Rău, domnule comandor. Sunt nenorocit. Un ofițer de la d-voastră mi-a stricat casa. Și, deschindu-se la manta, scoase șapca mototol și o puse pe masă. Iacă ce-am găsit la mine...

Un zâmbet fin flutură pe sub mustața căruntă a comandorului.

— De, ce să-i faci, domnule Stamatî, așa-s femeile... toate-s la fel... De... vrei să se uite la mine, ori la dumneata? Să uită la ofițerii tineri... la băieții fercheși... nu la noi... Nici urmă de cinism sau de cruzime nu era în glasul comandorului, care vorbea blajin și cu melancolie. În materia asta, urmă el îngăduitor, trebuie să fii mai filosof... nu-ți strica inima... așa-s femeile, crede-mă, că le cunosc prea bine. Să nu spui la nimeni nimic din ce s-a întâmplat. Vei fi satisfăcut. Chiar acum o să dau ordine severe ca vinovatul să părăsească imediat portul. Las', că-i tai eu dumnealui pofta de aventuri galante!...

Și Stamatî, după o călduroasă strângere de mână, ieși de la Cercul Marinei oarecum mai liniștit.

Simțea parcă un val de mângâiere că-l cuprinde în drum spre vapor. Se culcă îmbrăcat într-o cabină la *Zara*.

Comandorul Crivăț, om cu tact, chemă imediat pe comandantul garnizoanei.

— A cui este șapca asta, care s-a găsit în casa unui pilot?

— A! făcu surâzând comandantul, trebuie să fie șapca lui Deliu.

— Să-și facă imediat bagajele. La ora patru dimineața să plece cu vaporul poștal la Galați, să se prezinte la Divizia de Dunăre. D-ta rămâi răspunzător de executare.

Comandorul, energic și prudent, avea multă experiență în această materie.

Cu doi ani în urmă, la Chilia, în timpul iernii, când erau comunicațiile întrerupte, într-un asemenea caz a fost nevoit să declare stare de asediu în port și să țină o săptămână întreaga trupă sub arme.

*

După cinci zile, Stamatî s-a întors acasă.

Părea vindecat. Penelopa era bolnavă.

Nicio vorbă, nicio aluzie. Niciodată între ei n-a fost vreo explicație. Orice încercare ar fi creat ireparabilul. Nu voia s-o piardă. O accepta tolerant. Trist și mut, își ascundea chinul sufletească, care-i rodea ca un vierme inima rănită. Căuta să șteargă din minte tot ce se întâmplase, dar nu putea. Se judeca pe sine fără cruțare, își făcea rechizitoriul și singur se condamna. Indirect, desigur, el era vinovatul... că femeia asta nu era făcută pentru el... Ce îl ținea legat de ea?... De ce îndura tortura martirului crucificat, fără să poată încerca a se desface de ea?

Ca să nu mai umble pe drumuri, ca să poată sta mai aproape de casă, Stamati se hotărî să se retragă din pilotaj. În loc de pensie, Comisia Europeană plătea o sumă odată pentru totdeauna (Regalul), calculată pe anii serviți. Cu banii luați, el și-a cumpărat o casă pe cheu, cu fața la Dunăre. A făcut acte ca să pună casa pe numele soției pentru a asigura oarecum viitorul Penelopei. La etaj avea locuința. Jos, cafenea.

Misiții¹ de cereale, navlosiri² de vase – mărunte afaceri de port – se încheiau acolo pe loc, la taifas între două cafele turcești.

Mintea iertase, dar inima nu putea să uite. Durerea trădării îl chinuia mereu pe Stamati, rana îi rămânea deschisă; nu se putea cicatriza și-i sângera adesea.

Ridicolul, mila insultătoare a prietenilor îi făceau rău.

Deși era convins că nu putea s-o cucerească și nici s-o stăpânească, el urmărea în taină orice mișcare a ei. Uneori avea insomnii; otrăvit și hărțuit de gelozie, se scula în puterea nopții ca s-o vadă dormind. O contempla tăcut, chinuit de curiozitatea de a ști ce se petrece în sufletul acestei ființe de nepătruns... ce visuri, ce secrete închidea în mintea ei?

Un zid rece de piatră despărțea parcă aceste două suflete care-și trăiau aparte fiecare viața sub acoperământul aceluiași locaș.

Rigidă, izolată, ea suferea în tăcere. Orgoliul o împiedica să se plângă. Păstra cu mândrie o liniște ostilă.

Și când, exasperată, simțea că-i gata să izbucnească, își mușca buzele subțiri, șuierând vorbele cu răutate, tremurând de o mânie stăpânită.

¹ Misit – intermediar, samsar (n.red.).

² A navlosi – a închiria un vas de transport (n.red.).

Își disprețuia, își ura din ce în ce mai tare tovarășul de viață, așa de răbdător. Nu-l mai putea suferi în preajma ei. Se făcu bolnavă și sta zile întregi lâncezind în pat. O viață searbădă. O plictiseală de moarte. Numai o vagă speranță îi susținea încă viața ca într-un fir de ață. Aștepta în fiecare zi, aștepta ceva, o întâmplare care s-o libereze, să-i aducă o schimbare în existența ei cenușie.

Numai două prietene o vizitau. Una îi aducea, pe față, romane de senzație, și alta, pe ascuns, scrisorile ce-i veneau de la Galați.

Purtarea lui Deliu, deși perfect justificată de el, o irita la disperare. Ea aștepta o evadare, pe care el o amâna mereu.

Cât avea să mai țină asemenea viață? Nu era nicio scăpare? Era condamnată pe vecie?

Cu ce invidie urmărea ea soțiile angloaiților de la Comisia Europeană a Dunării. I se părea că toate înnoată în fericire. Cunoscută și ea în copilărie lumea asta diplomatică. Ce nedreptate strigătoare. Câte femei urâte și fără maniere se bucurau de o soartă fericită. Și ea...

Odată, ancoră în port, chiar în fața casei, un vapor militar rusesc.

Albăstriu, elegant, cu alăturile sclipind în bătaia soarelui. Era bastimentul staționar de la Cospoli, care se oprise în treacăt în Sulina.

Emoționată, Penelopa, din balcon, privea cu binoclul pe puntea vaporului. Și deodată păli. Printre ofițerii care coborau scara era o femeie blondă, în albastru. I se părea că seamănă cu mica Natașa, nepoata ambasadorului rus. Stăpânindu-și cu greu bățile inimii, intră în casă. Îi era frică să nu fie recunoscută. Ce rușine dacă ar vedea cu cine și-a legat viața!

După un ceas, avu toate informațiile: era chiar Natașa, măritată cu un ofițer din marina rusă, secund pe staționarul din Cospoli, care trecea spre Odessa.

Și Penelopa își plânse amar în ziua aceea soarta ei nenorocită.

*

În timpul acesta căzu, ca o bombă, o scrisoare miraculoasă din America.

Cu ce satisfacție ascunsă intrase Stamatî pe furiș în camera ei, punându-i scrisoarea deschisă pe măsuța de noapte. Ce impresie avea să facă întâmplarea asta norocoasă care venea tocmai din partea familiei lui, pe care ea o disprețuisese totdeauna? Putea și el măcar odată să apară altfel în ochii soției lui. Își ascundea bucuria, așteptând efectul scrisorii.

În figura ei neschimbată, Penelopa nu trăda nimic din lupta sufletească ce îi răpise somnul. Amândoi treceau nopți albe, frământați de gânduri, fără să-și deschidă niciunul inima; fiecare aparte, în tăcere, își făcea planuri și iluzii.

El visa o societate de navigație cu remorchere, șlepuri și elevatoare, din Brăila să împânzească toată Dunărea până la Viena.

Cafeneaua avea s-o treacă unui nepot priceput... Pusese el ochii de mult pe o casă frumoasă în Brăila, cu vedere spre Dunăre.

Ea visa o vilă ascunsă între chiparoși pe malul Bosforului...

Cum i s-ar schimba viața?! Ce-i rezerva oare viitorul? Cine știe? Presimțea numai o schimbare.

Aștepta, arzând de curiozitate; evenimentul anunțat trebuia să aducă o prefacere a lucrurilor. În tot cazul, avea desigur să scape de mizeria Sulinei. Și, din vreme, exagera vechea ei boală de nervi și o tuse seacă, pusă pe seama climei umede din Deltă.

Scrisoarea miraculoasă făcuse să înceteze ostilitățile în casa lui Stamati. Dacă nu se ajunsese încă la o împăcare deplină, era totuși un armistițiu, o înțelegere tacită. El începuse s-o câștige. Urmau pregătiri febrile pentru găzduirea Americanului.

S-au cumpărat covoare, lămpi și o garnitură nouă de mobilă. Stamati s-a hotărât să facă un împrumut la Banca Eleno-Română.

Directorul Xenachi, un tipicar neînduplecat, îl primi de data asta cu surâsul pe buze. Foarte culant¹, îi deschise credit fără niciun gir, în speranța depunerilor ce avea să le facă la bancă fratele așteptat din America.

¹ Generos, amabil, înțelegător (n.red.).

I. PORTRET DE ScriITOR

JEAN BART & JEAN BART

Jean Bart (1650–1702) a fost un corsar legendar din Dunkerque, Franța. Un marinar neînfricat, care – pentru țara lui – a participat la numeroase confruntări maritime cu englezii și cu olandezii, remarcându-se prin curaj, prin demnitate, prin spirit de sacrificiu și prin ingeniozitate. Pentru faptele sale, Ludovic al XIV-lea l-a ridicat la rangul de cavaler al ordinului Sfântul Ludovic¹.

Sute de ani mai târziu, un marinar român – Eugeniu P. Botez – îi adoptă numele, iar îndărățul lui își va construi o carieră scriitoricească.

Biografia literară a lui Jean Bart – Eugeniu P. Botez este una respectabilă, dar nu spectaculoasă. Însă cariera marinărească – da.

Eugeniu P. Botez (alias Jean Bart) s-a născut la 28 noiembrie 1874 în Moldova (comuna Burdujeni, județul Botoșani). Fiu de militar (tatăl lui, Panait Botez, era general de brigadă și luptător în Primul Război Mondial), se pregătește pentru o carieră similară. În primii ani de școală (mai exact în clasa a II-a), este elevul lui Ion Creangă. Face la Iași două clase gimnaziale, apoi urmează Școala fiilor de militari, Școala de ofițeri din capitală, pe care o termină în 1896, apoi Școala de aplicație a marinei de la Galați.

* Capitol realizat de coordonatorul colecției.

¹ Citiți mai mult despre acest personaj legendar în volumul lui Mihail Drumeș, *Povestiri despre cutezători* (Editura Ion Creangă, București, 1989).

Este întâi locotenent, apoi căpitan și – în cele din urmă – comandor. Urcă în ierarhia militară și capătă o poziție influentă. Ia parte la întemeierea Ligii Navale Române, devine comandant al porturilor Călărași, Sulina, Constanța, iar la un moment dat îndeplinește funcția de director general în Ministerul Muncii.

În paralel, își desfășoară activitatea publicistică și scriitoricească: fondează „Revista maritimă” (1900), publică în presa vremii, colaborează cu revistele literare („Viața românească”, „Adevărul literar și artistic”, „Contemporanul”, „Pagini literare” etc.).

Scrie mai ales literatură autobiografică și proză, impunând în literatura română „jurnalul de bord” și „schița marină”. Dintre toate volumele (nu foarte numeroase), cel mai cunoscut rămâne romanul *Europolis* (1933).

Privind retrospectiv, celelalte titluri din următoarea listă par exerciții pentru scrierea acestui roman care rezistă în timp: *Jurnal de bord* (volumul de debut, din 1901); *Datoriile uitate: Documente omenesti. Nuvele* (1916); *În cușca leului* (1916); *Prințesa Bibița* (1923); *În Deltă* (1925); *Peste Ocean. Note dintr-o călătorie din America de Nord* (1926); *Schițe marine din lumea porturilor* (1928); *Însemnări și amintiri* (1928); *Misterul casei din Sărărie* (1929); *O corabie românească. Nava-școală bricul „Mircea”* (1931); *Pe drumuri de apă* (1931). Multe dintre aceste cărți au fost reeditate.

Membru corespondent al Academiei Române, primește de-a lungul timpului numeroase distincții și premii literare. Pentru *Europolis* ar fi urmat să ia Premiul Național, dacă nu ar fi murit pe neașteptate, la 12 mai 1933, la foarte scurtă vreme după ce și-a văzut romanul tipărit¹.

¹ Sursele informațiilor biobibliografice sunt: *Dicționarul General al Literaturii Române*, vol. 1, A-B, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, editat de Academia Română; Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, vol. I, A-L, Editura Paralela 45, Pitești, 2006.

CUPRINS

<i>Puterea unui zvon</i>	5
Capitolul I	11
Capitolul II	27
Capitolul III	49
Capitolul IV	65
Capitolul V	78
Capitolul VI	92
Capitolul VII	108
Capitolul VIII	132
Capitolul IX	145
Capitolul X	166
Capitolul XI	189
Capitolul XII	213
Capitolul XIII	224
Capitolul XIV	240
Capitolul XV	254
Capitolul XVI	281
Capitolul XVII	297
Epilog	310

<i>Află mai multe... și spune ce crezi</i>	317
I. Portret de scriitor	317
II. Scriitorul mărturisește... ..	322
III. Bătălia ideilor (însemnări despre roman).....	325
IV. Fii liber! Citește, gândește, scrie!	329